

Agendapunt 7
Van Dagelijks Bestuur
Aan Algemeen Bestuur
Kopie aan
Datum 10-09-2019
Onderwerp Informatiememo vrijwilligheid brandweer
Telefoon 0653866156
E-mailadres sanne.bastings@vrgz.nl

Informatiememo

Inleiding

Sinds de start van de brandweer in Nederland is vrijwilligheid daar al een onderdeel van en nog steeds vormen de vrijwilligers de ruggengraat van de repressieve tak van de brandweer. Momenteel bestaat het repressieve brandweerpersoneel voor 80% uit vrijwilligers en voor 20% uit beroeps (ruim 19.000 vrijwilligers ten opzichte van ruim 5.000 beroeps).

Op dit moment komt de aandacht voor vrijwilligheid vanuit verschillende hoeken en dat is niet voor niets. Er zijn diverse maatschappelijke, demografische en juridische ontwikkelingen die de robuustheid en toekomstbestendigheid van het stelsel van vrijwilligheid bij de brandweer kunnen ondermijnen.

In deze notitie komen kort de landelijke ontwikkelingen op het gebied van vrijwilligheid bij de brandweer aan de orde. Op de bestuursdag op 21 november, waar ook vrijwilligheid een thema is, kan vervolgens de regionale verdieping worden gezocht op dit onderwerp.

Verschillende ontwikkelingen

Programmaplan vrijwilligheid

Vanwege de constatering dat diverse maatschappelijke, demografische en juridische ontwikkelingen de robuustheid en toekomstbestendigheid van het stelsel van vrijwilligheid bij de brandweer kunnen ondermijnen, heeft het Veiligheidsberaad in juni 2018 aan de Raad van BrandweercCommandanten de opdracht gegeven om een programma vrijwilligheid op te stellen (in samenwerking met de Vakvereniging voor Brandweervrijwilligers, het Instituut Fysieke Veiligheid en het ministerie van JenV).

Dit programma bestaat uit twee onderdelen:

Deel een richt zich op de korte termijn en heeft als doel te komen tot een betere inzet van vrijwilligers bij de brandweer. Dan gaat het om het in kaart brengen van knelpunten voor het vinden en binden van vrijwilligers en bijvoorbeeld om het verzamelen en delen van "best practices".

Hierbij wordt ook gekeken buiten de eigen landgrenzen om te achterhalen hoe in andere landen wordt omgegaan met vrijwilligheid, wat daarin overeenkomsten zijn en best practices.

Deel twee richt zich op de (middel)lange termijn en heeft als doel te komen tot een robuuster en toekomst bestendiger brandweerstelsel met vrijwilligheid. Daarbij zal een toekomstverkenning worden gedaan met oog voor verschillende ontwikkelingen zodat een vertaalslag gemaakt kan worden naar de toekomst van de brandweer.

Eind 2018 is met dit programma een begin gemaakt, het programma loopt tot 2023.

Rechtspositie brandweervrijwilligers

Bij de voorbereidingen op de WNRA (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) is naar voren gekomen dat de rechtspositie van brandweervrijwilligers op dit moment strijdig is met Europese wet- en regelgeving en dan in het bijzonder de zogenaamde deeltijdrichtlijn. Om die reden hebben de veiligheidsregio's (m.u.v. de Ambulancediensten) uitstel gekregen van de invoering van de WNRA. De politie en defensie zijn zelfs uitgezonderd van de WNRA en behouden hun publiekrechtelijke rechtspositie.

Onderzoek van Pels Rijcken (in opdracht van de Brandweerkamer en de ministeries van BZK en JenV) heeft bovenstaande strijdigheid bevestigd. Geconcludeerd is dat er een reëel risico bestaat dat elementen in de rechtspositie van de brandweervrijwilligers in strijd zijn met de normen uit Europese en Internationale regelgeving en jurisprudentie van het Europese hof van Justitie. Met andere woorden: vanuit het algemene Unierechtelijke gelijkheidsbeginsel heeft vrijwillig brandweerpersoneel mogelijk recht op dezelfde arbeidsvoorwaarden als de beroepsbrandweer (en kunnen gezien worden als deeltijdwerkers).

In maart 2019 is aan Dhr. Verburg (hoogleraar arbeidsrecht) de opdracht gegeven (door de minister van J&V en het Veiligheidsberaad) voor aanvullend onderzoek om te bepalen wat de juridische mogelijkheden zijn tot behoud van de huidige vorm van vrijwilligheid. Uitkomst van dit onderzoek is dat er geen mogelijkheid wordt gezien om binnen het bestaande juridische kader de huidige vorm van vrijwilligheid te behouden en er geen mogelijkheid is om af te wijken van de bovengenoemde deeltijdrichtlijn middels een objectieve rechtvaardiging.

Om toch te komen tot een oplossing, zijn (volgens Verburg) twee wegen denkbaar:

1. Gelijkwaardigheid toepassen in bezoldiging;
2. Differentiatie toepassen tussen groepen brandweermensen.

De eerste optie is zeer kostbaar. Daarom wordt voorlopig ingezet op de tweede mogelijkheid.

In juni 2019 is een denktank opgericht met vertegenwoordigers vanuit het Veiligheidsberaad, de Brandweerkamer en het ministerie van J&V met als opdracht:

Onderzoek hoe brandweervrijwilligers nadrukkelijk en fundamenteel zijn te onderscheiden van de beroepskrachten, zodat wordt voldaan aan de normen uit Europese en internationale regelgeving en jurisprudentie van het Europese Hof van Justitie, en breng in kaart welke mogelijke consequenties dit voor de brandweermanorganisatie heeft.

Hierbij gaat het dus om onderscheid ten aanzien van de aard van het werk, de opleidingsvereisten en de arbeidsomstandigheden. Maar ook de vraag welke consequenties dit heeft (op hoofdlijnen) voor kwalificatie-eisen, kwaliteit en continuïteit van de brandweezorg (denk aan opkomsttijden), veiligheid brandweerpersoneel, overzichtelijkheid van het stelsel, financiën, arbeidsvoorwaardenbeleid en perceptie van de samenleving, moeten worden meegenomen in deze opdracht.

Omdat juridische procedures (vanwege de strijdigheid van ons stelsel met de wetgeving) een risico vormen, vraagt de minister om een gepast gevoel van urgentie. Besloten is dat de resultaten van de denktank worden geagendeerd voor het overleg tussen het Veiligheidsberaad en de minister van JenV op 9 december 2019.

Bestuurlijke commissie toekomst brandweer (geen vrijwilligheid, wel raakvlakken)

Parallel aan bovenstaande, heeft het Veiligheidsberaad besloten een bestuurlijke commissie in te stellen die gaat onderzoeken wat er nodig is om te komen tot een toekomstbestendige (beroeps)brandweer. Dan gaat het om de verhoging van het maatschappelijk nut, de verbreding van het brandweervak, de flexibilisering van brandweerroosters en het creëren van een krachtig, collectief werkgeversoverleg over arbeidsvoorwaarden. De focus van deze bestuurlijke commissie komt

vooral nog te liggen bij de beroepsbrandweer, gelet op de verdere uitwerking van het dossier vrijwilligheid en het traject van de denktank. Vanwege de raakvlakken met elkaar, zijn de portefeuillehouder Brandweer van het Veiligheidsberaad en de voorzitter van de Brandweerkamer, lid van beide commissies.

Samenvattend en overwegend

De inhoud van bovenstaande ontwikkelingen hebben grote impact op het werk van de brandweer en zijn tevens zeer verweven met elkaar. Zo is het uitstel van de WNRA met name verleend vanwege de discussie rondom de rechtspositie van brandweervrijwilligers. En de discussie rondom de positie van de vrijwilligers kan niet los gezien worden van de visie op de (beroeps)brandweer.

Inhoudelijk zijn de gevolgen van bepaalde keuzes nu nog moeilijk te overzien. Wel wordt gesignaleerd dat op procesniveau een aantal sporen bij elkaar komt. Het volgende vraagt daarbij aandacht:

- Volgens Europese wetgeving is de huidige positie van de brandweervrijwilliger onhoudbaar.
- Als we niets doen, gelden voor een vrijwilliger dezelfde arbeidsvoorwaarden als voor de beroepsbrandweer. Daarmee lopen de kosten voor de brandweezorg enorm op.
- Daarom is de opdracht gegeven (aan de denktank) om naar differentiatie te gaan kijken binnen het werk van de brandweer. Dit onderwerp wordt ingestoken vanuit de vraag: hoe zorgen we dat we dat we binnen de grenzen van de wet blijven? Terwijl deze discussie fundamenteel van aard is; bewust moet worden gekeken naar de kerntaken van de brandweer met mogelijk een stelselwijziging als gevolg.
- Het streven van het ministerie en het Veiligheidsberaad is om voor het einde van het jaar in ieder geval oplossingsrichtingen aan te dragen voor de differentiatie, om op het vrijwilligersperspectief een antwoord te hebben. Deze tijdsplanning is strak, aandacht wordt gevraagd voor zorgvuldigheid boven snelheid.
- Verder is het van belang dat de bestuurlijke discussie, zowel in de denktank als binnen de bestuurlijke commissie brandweer, goed gevoed wordt vanuit het ambtelijk apparaat. Hierbij kan gedacht worden aan het inzetten van bijvoorbeeld de managementraden (van de veiligheidsregio's).

Op 21 november, tijdens de bestuursdag, zal de verdieping worden gezocht op dit thema en zal een vertaling worden gemaakt naar de situatie in Gelderland-Zuid.